

POSTANOWIENIE

18 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

na posiedzeniu niejawnym 18 marca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z wniosku Ośrodka Pomocy Społecznej [...] z udziałem M.Z.
o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody,
na skutek skargi kasacyjnej M.Z.
od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie
z 17 maja 2024 r., VI Ca 872/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(M.M.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 17 maja 2024 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację uczestnika M.Z. od postanowienia Sądu Rejonowego dla Warszawy-Woli w Warszawie z 12 lipca 2023 r. w sprawie o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody.

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wywiódł uczestnik, wnosząc o jej przyjęcie do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdyż skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, albowiem:

- zachodzi nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., gdyż uczestnik został pozbawiony możliwości obrony swoich praw przed Sądem pierwszej instancji na skutek braku należytej reprezentacji przez pełnomocnika z urzędu oraz braku jego zmiany pomimo wniosku uczestnika w tym zakresie,

- zaskarżone postanowienie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa materialnego, tj. art. 29 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (dalej jako „u.o.z.p.”), art. 11 ust. 1 u.o.z.p. oraz art. 30 u.o.z.p. wskazanych w zarzutach nr 1-5, przy czym niewątpliwość polega na tym, że w toku postępowania nie zostało ustalone wystąpienie przesłanki „znacznego pogorszenia zdrowia psychicznego” oraz na przyjęciu, że badanie uczestnika zostało przeprowadzone w sposób prawidłowy, podczas gdy zgodnie z wymogami ustawowymi badanie winno zostać przeprowadzone osobiście, co w sprawie nie miało miejsca,

- zaskarżone postanowienie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów postępowania, tj. art. 378 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 286 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. poprzez brak rozpoznania wniosku złożonego w apelacji o dopuszczenie dowodu z opinii nowego biegłego psychiatry, podczas gdy opinia ta nie zawierała niezbędnych informacji, w szczególności, na czym polegać ma pogorszenie stanu zdrowia uczestnika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarga jest oczywiście uzasadniona, gdy naruszenie przepisów prawa, którego dopuścił się Sąd *meriti* przy wydawaniu

orzeczenia, widoczne jest *prima facie*, czyli bez konieczności przeprowadzania wnikliwych analiz prawnych. Na skarżącym ciąży powinność przedstawienia we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej uzasadnienia nie dowolnego kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa procesowego lub materialnego, lecz tylko takiego, które prowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skonstruowany przez skarżącego wywód prawny powinien wykazać, że rozstrzygnięcie sądu obarczone jest szczególną wadą dostrzegalną dla osoby dysponującej podstawową wiedzą prawniczą. O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie jest władna przesądzić sama strona, lecz kompetencję do tego ma Sąd Najwyższy na etapie badania czy wystąpiły przesłanki tzw. przedsądu.

Analiza motywów pisemnych orzeczeń wydanych przez Sądy *meriti* nie pozwala na stwierdzenie, że w toku postępowania o przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody doszło do rażącego naruszenia przepisów postępowania, świadczących o wystąpieniu nieważności w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. Skarżący nie uczynił adresatem oświadczenia woli o wypowiedzeniu pełnomocnictwa pełnomocnika z urzędu radcy prawnego Ł. O., lecz Sąd Rejonowy. Poza manifestacją niechęci względem pełnomocnika nie doszło przed Sądem pierwszej instancji do żadnego potwierdzenia skuteczności wygaśnięcia pełnomocnictwa. Natomiast ustanowiony pełnomocnik w ramach możliwości podejmował próby kontaktu ze skarżącym i mimo, że pozostały one bezskuteczne, stawiał się na każdym wyznaczonym posiedzeniu. Dodatkowo na bieżąco zapoznawał się z aktami sprawy, a także wniósł o uzasadnienie postanowienia Sądu pierwszej instancji w ustawowym terminie.

Ponadto, postępowanie w sprawie było przeprowadzone przez Sądy *meriti* z każdorazowym zachowaniem dbałości o zapewnienie skarżącemu możliwości zajęcia stanowiska w odniesieniu do bieżących czynności sądowych. Skarżący zawiadamiany był o rozprawach, na których nie odnotowano jego obecności. Mimo to, przejawiał znaczącą aktywność w sprawie poprzez składanie pism licznych, choć niepowiązanych z przedmiotem sprawy. Nie znalazł się zatem w sytuacji, która uniemożliwiła, utrudniła lub ograniczyła popieranie przed sądem prezentowanego stanowiska (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lipca 2013 r., II CZ 19/13, niepubl.). Analiza przebiegu postępowania w ramach

zgłoszonej przesłanki przedsądu nie potwierdziła również tezy, że sądy naruszyły przepisy procesowe, uchybienie to wpłynęło na możliwość działania strony, a jego skutków nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia przez Sąd pierwszej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2024 r., I CSK 4192/23 i powołane tam orzecznictwo, postanowienie Sądu Najwyższego z 31 października 2023 r., I CSK 6099/22).

W części uzasadnienia wniosku, odnoszącej się do problematyki naruszenia przepisów art. 29 ust. 1 u.o.z.p., art. 11 ust. 1 u.o.z.p. i art. 30 u.o.z.p., skarżący starał się zakwestionować okoliczności, które stanowiły podstawę do wydania postanowienia, kierującego uczestnika postępowania na przymusowe leczenie w szpitalu psychiatrycznym. Zmierzał do wykazania, że stan jego zdrowia nie pogorszył się, a biegły nie przeprowadził osobistego badania uczestnika i – mimo jego żądania – nie została przeprowadzona opinia innego biegłego lekarza psychiatry.

Tymczasem lektura uzasadnienia motywów pisemnych pozwala na ocenę, że postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone zgodnie z regułami przewidzianymi w k.p.c. i u.o.z.p. O stanie zdrowia uczestnika wprost wypowiedział się powołany w sprawie biegły – lekarz psychiatra, który sformułował określone w opinii tezy dopiero po osobistym zbadaniu uczestnika, z uwzględnieniem całokształtu materiału dowodowego. Jednocześnie opinia sądowo-psychiatryczna nie zawierała braków lub sprzeczności, a nadto nie budziła żadnych wątpliwości. Dlatego należy dojść do wniosku, że Sąd odwoławczy wyprowadził z opinii logiczne i zgodne z doświadczeniem życiowym wnioski.

Warto podkreślić, że biegła rozpoznała u uczestnika chorobę psychiczną – psychozę bliżej nieokreśloną i wyraźnie stwierdziła, że powinien on zostać skierowany na leczenie w szpitalu psychiatrycznym. Co istotne, z ustaleń Sądu drugiej instancji wynika bezsprzecznie, że skarżący nie dostrzega konieczności leczenia i nie chce mu się poddać. Niczego nieświadomy skarżący dostrzega zagrożenia w działaniach organów państwowych a względem siebie podejmuje szczegółowo opisane w orzeczeniach sądów działania narażające go na poważne niebezpieczeństwo. Wreszcie – ze względu na stan chorobowy – nie jest w stanie

ocenić obiektywnie otaczającej go rzeczywistości. Tym samym, skoro o liczbie powołanych do przygotowania opinii biegłych, jak też o potrzebie zasięgnięcia opinii innego biegłego rozstrzyga sąd, a nie powziął on wątpliwości co do prawdziwości twierdzenia o opisanych faktach, jak też nie istnieje potrzeba powołania innego biegłego, nie sposób przychylić się do twierdzenia, że doszło do dostrzegalnego *prima facie* naruszenia art. 378 § 1 w zw. z art. 391 § 1, art. 286 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c. (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2024 r., I CSK 1320/24, postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2024 r., I CSK 6703/22).

Sąd Najwyższy, oceniając zasadność wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest też uprawniony do zmiany albo kwestionowania stanu faktycznego odtworzonego przez Sądy obu instancji. Ten zaś dowodzi niezbiecie, że względem skarżącego należy zastosować leczenie psychiatryczne, skoro w fazie znacznego pogorszenia stanu zdrowia psychicznego jest ono ostatecznym środkiem udzielenia pomocy doświadczającemu cierpienia skarżącemu.

Co więcej, w orzecznictwie powszechnie uznaje się, że pojęcie „znacznego pogorszenia stanu zdrowia psychicznego” obejmuje sytuacje, w których osoba chora psychicznie na skutek niepodejmowania leczenia, doprowadza się do stanu uniemożliwiającego jej funkcjonowanie w rodzinie, w miejscu zamieszkania lub pracy. Pojęcie to nie obejmuje takiego stanu, kiedy osoba chora psychicznie wprawdzie zachowuje się w sposób odbiegający od przyjętych wymogów społecznych, ale ma zachowaną zdolność funkcjonowania w otaczającej ją rzeczywistości społecznej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2016 r., III CSK 35/16, nie publ., z dnia 4 września 2020 r., II CSK 169/20, nie publ., z dnia 16 grudnia 2020 r., IV CSK 85/20, nie publ., z dnia 24 czerwca 2021 r., V CSKP 247/21, nie publ.).

Biorąc to pod uwagę, uzasadnione jest twierdzenie, że uczestnik znajduje się w stanie uniemożliwiającym mu funkcjonowanie w otaczającej go społeczności, jego aktywność zawodowa została znacznie ograniczona, a także – permanentnie doświadczają objawów chorobowych wykluczających pełnienie przez niego właściwych ról społecznych. Ocena stanu zdrowia uczestnika postępowania

przeprowadzona przez również przez Sąd Okręgowy na etapie postępowania odwoławczego znajduje poparcie w rezultatach przeprowadzenia innych środków dowodowych w sprawie. Konstatując, w sprawie brak podstaw twierdzenia o oczywistym i rażącym naruszeniu powołanych przepisów.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.).

(M.M.)

[r.g.]